

Moses and Aaron ⁹ gathered the congregation before the rock and he said to them, "Listen now, O rebels, shall we bring forth water for you from this rock?" ¹⁰ Then Moses raised his arm and struck the rock with his staff twice; abundant water came forth and the assembly and their animals drank. ¹¹ Then Moses said to Moses and to Aaron, "Because you did not believe in Me to sanctify Me in the eyes of the Children of Israel, therefore you will not bring this congregation to the Land that I have given them." ¹² They are the waters of strife, where the Children of Israel contended with HASHEM, and He was sanctified through them.

10. הפני הסלע היו. — From this rock. Since the verse speaks of this rock, the Midrash infers that the people pointed to a specific rock and demanded that Moses bring water from it. To this Moses responded, "Can we bring water from a rock other than that designated by God?" Moses had been commanded to find the original rock, but it was gone from view (Rashi).

11. וני את הסלע בעטו פעמים. — And struck the rock with his staff twice. God had commanded Moses to speak to the rock that had given water before, but he could not find it. He spoke to a different rock, but nothing happened. [Moses reasoned that if he had found the proper rock, speaking would have sufficed. But since he could not find that rock, he thought he would have to strike a different one, following the precedent of Exodus, when he performed the miracle by striking the stone; otherwise, he reasoned, why had God commanded him to take the staff with him? (Beer Mayim Chaim).] He struck a rock, but since that was not how the miracle was supposed to come about, only a trickle of water emerged, so he struck it again, whereupon a torrent of water began to flow (Rashi). Apparently, Moses should have spoken to rock after rock until he came upon the right one, but the people's intemperance provoked him to anger. As the Sages put it, once he became angry, he erred in judgment and struck the rock (see Rashi to 31:21).

12. יען לא האמנתם בי. — Because you did not believe in Me. God wanted everyone to know that Moses and Aaron were

not implicated in the sin of the spies, and they would have entered the Land had it not been for their error at the rock (Rashi).

The thrust of the verse is that if they had had sufficient faith and continued to speak, water would have come from the proper rock and God's Name would have been sanctified, for the entire assembly would have drawn the intended lesson that "if a rock, which does not speak or hear, and that does not need sustenance, carries out the word of God, then surely we should do so" (ibid.).

According to Ramban, however, Moses and Aaron were surely not lacking in personal faith. Rather, the phrase should be rendered because you did not cause them to believe in Me, for if Moses had carried out his charge correctly, he would have infused the onlookers with faith in God.

13. ונקדו שם. — And He was sanctified through them. The antecedent of the pronoun "them" is not clear. According to Rashi, it refers to Moses and Aaron, for when God imposes judgment even on such great people, showing that no one has license to sin, His Name is sanctified. Similarly, when Nadab and Abihu died, Moses told Aaron that God had sanctified His Name through those closest to Him (Leviticus 10:3).

According to Ramban the sanctification came about through the waters, because the entire congregation, without exception, saw the miracle. In the case of the water that Moses brought in Exodus 17:6, the sanctification was not as great because only the elders were present.

→ Moses' sin

Virtually all the commentators grapple with the question of defining exactly what was the sin of Moses and Aaron. In the course of his comments, Ramban declares "the matter is a great secret of the mysteries of the Torah." It is beyond the scope of this commentary to cite all the major views; summaries can be found in Ibn Ezra, Abarbanel, and Or HaChaim. We will cite five views:

(a) Rashi's view, given above, is that they sinned in striking the rock, rather than speaking to it, as they had been commanded.

(b) Rambam (in Shemoneh Perakim, his introduction to Tractate Avos) states that Moses sinned in becoming angry, as he excoriated the complaining people, "Listen now, O rebels..." (v. 10). This sin of anger was compounded because the people assumed that whatever Moses said was a reflection of God's will, and if Moses was angry with them, then God must be angry. But, Rambam states, we do not find anywhere in the chapter that God was angered by the people's complaint.

(c) R' Chananel, whose view is joined by Ramban, holds that the key words are Moses' rhetorical question, "Shall we bring forth water..." which implied that he and Aaron had the power to produce water. Moses should have said, "Shall HASHEM bring forth." This would explain why God said that Moses and Aaron had not sanctified His Name.

(d) Abarbanel agrees with Rashi that the immediate cause of the punishment was that Moses struck the rock, but he holds that there was an underlying cause: Moses and Aaron had erred before, but God did not call them to account until after this sin. Aaron had had a hand in making the Golden Calf, which caused national suffering. And Moses had dispatched the spies, whose false report had brought about forty years of wandering and the death of an entire generation. It would have seemed unfair for the nation not to enter the Land, but for Moses and Aaron to do so. Therefore, when they committed a sin that was worthy of a punishment of some sort, God chose to keep them out of the Land, like the rest of their generation. Midrash Tanchuma cites a similar view.

גור אריה במדבר פרשת חקת פרק כ פסוק יב

והנה שני הדברים, האחד מה שאמר "שמעו נא המורים", ומה שהכו בצור פעמיים, הכל היפך האמונה. ולכך תמצא פעמים אומרים רז"ל שהחטא מה שהכה צור פעמיים, ופעמים אומרים שהחטא מה שאמר "שמעו נא המורים", והכל ענין אחד, שבשעה שעשה השם יתברך נס להם, היה להם להוסיף אמונה ובטחון, ועם האמונה ובטחון אין כאן כעס: ומה שכתב רש"י שאילו דברתם אל הסלע היה זה קידוש שמו, שהיו אומרים כי הסלע שאינו מדבר ואינו שומע מקיים מצות בוראו - אנו על אחת כמה וכמה, דמשמע מזה הפירוש "להקדישני" שעל ידי זה יהיה הקדושה, לא כמו שאמרנו, וכן איתא גם כן במדרש כמו דברי רש"י, שזה אינו, שאם כן יקשה לך קושית הרמב"ן ז"ל, כי אין חילוק בין הכאה שמכין בסלע גדול כזה, או בדבור. אבל עיקר הפירוש, כי השם יתברך היה רוצה שיקנו ישראל אמונה שלימה, ויראו כי הנמצאים נמשכים אחריו יתברך ודבורו. ואל יהא [ספק] לך, כי הסלע היה מקבל הדבור של השם יתברך בדרך נס, כמו שהאדם מקבל את דבר ה', כדכתיב (פסוק ח) "ודברתם אל הסלע", כי נס היה, והיה הוא יתברך רוצה שיהיו כל הנמצאים נמשכים אחר דבור השם יתברך לעשות רצונו מעצמם, לא על ידי הכרחי, ובזה יעשו ישראל גם כן רצון השם יתברך מעצמם בשמחה. ולכך אמרו שיברו אל הסלע, כי כאשר יקיים מכה דבור, הנה העשייה היא מרצון ומשמחה, וזהו ענין האמונה. ולפיכך אם דיבר אל הסלע, והיה מקבל דבריו ברצון בלי פעל הכרחי, היה זה קידוש שמו לעשות רצונו באמונה, ומעשה משה היפך האמונה. ואף על גב שבחורב לא היה זה, רק אמר (שמות יז, ו) "והכית בצור" (ר' רמב"ן), זה לא היה שם בפני כל ישראל, וכאן רצה שיהיו כל ישראל יקנו אמונה ובטחון בו יתברך, ויראו כי כל הנמצאים נמשכים אחריו ברצון. ועם כל זה משה עשה היפך זה, שהכה פעמיים בצור, גם כעס שאמר "שמעו נא המורים". וזה שאמר "יען אשר לא האמנתם להקדישני לעיני בני ישראל", שאילו דברתם - והיו הנמצאים נמשכים אחר השם יתברך ברצון, היה קדושה לעיני ישראל, שיהיו נמשכים גם כן אחריו: ומה שאמר כאן שיקח המטה בידו (פסוק ח), לא בשביל שיכה בו, רק בכל האותות והמופתים לקח מטה אלהים בידו (שמות ד, יז), והרי במלחמת עמלק כשעלה ראש הגבעה נאמר גם כן (ר' שמות יז,

ישמשו לנו לפתיחה דבריו

של המהר"ל בכאור הענין שאנו מוצאים בפרשת מי מריבה, כי באם היו המים באים מן הסלע על ידי דבור הי' מגיע מזה קדוש שם שמים יותר גדול, מאשר אם היתה הכאת המים על ידי הכאה. לא האמנתם בי להקדישני. וידוע הוא מתוך דבריהם של המפרשים עד כמה ענין זה סתום הוא. ובא על זה הכאור של המהר"ל כי באם הי' המים יוצאים על ידי הדבור כי אז הי' הנס מביא לידי אמונה, מפני שאז הי' הנס מורה שהכל נמשך אחרי דבורו של השי"ת, והמשכה זו היא דרך אמונה, שכך הוא דרכו של המאמין בדברים שהוא נמשך אחריהם; אבל כשיצאו המים על ידי הכאה הי' זה מורה כי הכל נמשך אחרי כחו של השי"ת, ואין המשכה זו דרך אמונה מפני שאין הנמשך אחרי הכח זקוק לאמונה. עד כאן תוכן דבריו של המהר"ל.

ג. והדברים הללו הם מקור נפתח למה שאנו רוצים לכאור בכאן כי אין החידוש של שינוי הטבע של הנס מתיחס רק אל אותו הגוש אשר בו אנו רואים את שינוי הטבע, אלא שהחידוש הזה של שינוי חוק הטבע, יש לו חידושים מקבילים בכל התכונות הרוחניות, המשתייכות אל החוק הזה. ומשום כך כשחק הטבע של כח הדבור משתנה, שבחוק הטבע אין בכחו של הדבור לפעל על הסלע, וכשחק זה משתנה, ועל ידו של הנס דבורו של הנביא משיג כח לפעל על הסלע, הרי השגה זו היא חזוק לכח פעולתם של דבורי הנביא בכלל, עד שנפשותיהם של ישראל יהיו נמשכים על ידי זה אחרי דבורו של השי"ת. באופן דגם פעולתו של הנס על הנפש בכלל הנס הוא. דאם פעולתו של הנס על הנפש היתה באה רק בכחה של ההתפעלות מן הפלא של שינוי הטבע, כי אז לא הי' באמת שום חלוק בין שינוי טבעו של הסלע על ידי הדבור או על ידי הכאה. כי אין הפלא של אופן האחד גדול מן השני. אלא שלעולם אין לנו להגדיר את אותו הגוש החמרי שבו אנחנו רואים את שינוי הטבע בתור מקומו היחידי של הנס; במקום זה עלינו לומר כי הגוש החמרי הזה אשר בו אנו רואים את שינוי הטבע הוא התחנה האחרונה בכל מערכת השינויים שנפעלו על ידי הנס. כלומר הנס הגיע עד הגוש החמרי, אלא שבדרכו עבר דרך כמה וכמה חקים רוחניים המשתייכים לאותו חוק הטבע שבו אנו רואים את פעולתו של הנס.

ד. והוא הדין והיא המדה במי מריבה. אם הי' הסלע מוציא מימיו על ידי הדבור, לא הי' רק הסלע המקום היחידי של פעולת הנס, אלא שהסלע הי' הטבעת האחרונה בשלשלת פעולתו של הנס. הטבעות העליונות של השלשלת הזו היו עילויים כלליים לכח הדבורים הנאמרים על ידי הנביא בשליחותו של מקום, עד שגם המשכת הנפשות לדבורי השי"ת היתה מקבלת תקף הרבה יותר גדול, והמשכה זו היא המשכה דרך אמונה. ועל זה נאמר בתורה, לא האמנתם בי להקדישני.